

Prædiken på sjette søndag efter påske

(Prædikensamlingen *Ved Babylons Floder*. 1942).

Ved Jon Høgh

Læseplan:

9. årgang.

- Tværfagligt forløb i dansk og kristendomskundskab.

Dansk: Formålet med undervisningen i dansk er at fremme elevernes oplevelse og forståelse af sprog, litteratur og andre udtryksformer som kilder til udvikling af personlig og kulturel identitet. Faget skal fremme elevernes indlevelsessevne og deres æstetiske, etiske og historiske forståelse.

Kristendomskundskab: Formålet med undervisningen i kristendomskundskab er, at eleverne opnår kundskaber til at forstå den religiøse dimensions betydning for livsopfattelsen hos det enkelte menneske og dets forhold til andre.

Tema:

- Forældre-barn-forhold.

Oplæg, Kaj Munk:

Kaj Munk blev født den 13. januar 1898 i Maribo på Lolland. Han blev tidligt forældreløs, men kom i pleje hos Marie og Peter Munk i Opager. Han viste ualmindeligt gode boglige evner, og kom derfor i realskole i Maribo. Senere blev han gymnasieelev i Nykøbing Falster og student i 1917. I 1924 blev han uddannet præst fra Københavns universitet. Samme år fik han embede som sognepræst i Vedersø. Han debuterede i 1928 på Det Kongelige Teater med diktordramaet "En Idealist" (Kong Herodes den Store). Derpå skrev han adskillige historiske dramaer, hvor især diktatoren, den stærke hersker, er dominerende. Endvidere skrev Munk skuespil ("Ordet", "En Almanakhistorie", "Havet og Menneskene", "Kærlighed"), der tematisk omhandler hverdagens små og store konflikter i et vestjysk sogn, hvor konflikten ganske vist ikke er den samme, men dog lige så altafgørende at få løst som i de historiske dramaer. Igennem 1930'erne uddyber han ikke blot igennem dramaet, men også i digte og artikler i de fleste danske aviser, sin kritik over for demokratiets handleevne og sin beundring for diktaturets effektivitet.

Efter tyskernes besættelse af Danmark den 9. april 1940 både talte og skrev han skarpt mod besættelsesmagten.

Den 4. januar 1944 afhentedes Kaj Munk i sit hjem i Vedersø Præstegård af tyske gestapofolk. De førte ham til Hørbylunde Plantage lidt nord for Silkeborg, hvor de myrdede ham.

Mål:

- At få viden om Kaj Munk som prædikant.
- At få viden om Kaj Munks barndom på Lolland.
- At orientere eleverne om prædiken-genren?
- Hvad vil det sige at vidne?

Elevernes forudsætninger og klassetrin:

- Det forudsættes, at eleverne på 9. kl. trin igennem deres skoletid er blevet undervist i kristendommens termer, dels (og meget, meget gerne) ved lærerfortælling, dels ved lektie- eller egen læsning.
- At eleverne i små grupper kan arbejde med danskfaglige problematikker.

Undervisningens indhold:

- Prædiken på 6. søndag efter påske
- Bilag 1. Uddrag af erindringerne, Foråret så sagte kommer.
- Bilag 2. Hvis Mor døde nu. Digt.

Undervisningens tilrettelæggelse:

Oplæg, prædiken:

- På søndage og andre helligdage går de danske sognepræster under gudstjenesten på prædikestolen i deres kirke for offentligt og objektivt at udlægge og subjektivt at forkynde en bibeltekst. I dag betegnes prædiken som gudstjenestens bærende midtpunkt.

I sin oprindelige form havde prædiken til formål at omvende hedninger; i vore dage tjener den, ved sognepræstens direkte tiltale til kirkegængerne, mere til trøst, belæring og ofte også til opmuntring. Dette foregår blandt andet ved inddragelse af begivenheder, som det forventes, at alle kirkesøgende har kendskab til – som når præsten d. 24 december fortæller om det juletræ, de fleste skal hjem til.

Oplæg, at vidne, vidnesbyrd:

- Ordet vidne hører oprindeligt hjemme i retssproget og er betegnelse for en person, der på grundlag af umiddelbar erfaring kan afgive udsagn om forhold, han selv har været engageret i eller tilskuer til eller om personer, han har et førstehånds kendskab til. Vidner tilkaldes for at føre bevis i en retsproces angående sager, der er omstridt. Et vidnesbyrd tjener til at bekræfte et udsagns rigtighed. Senere får ordet "vidnesbyrd" en mere almen betydning. et vidne træder i skranken for en åndelig sandhed, der ikke kan bevises ved kendsgerninger.

(E. Thestrup Pedersen: Bibel Håndbog. Rasmus Fischers Forlag. 1965).

- Læreren (eller måske den stedlige sognepræst) fremlægger oplæg om prædiken- genren.
- Læreren udleverer en liste med vanskelige ord:
 - *dogmatisk*: efter kirkens lære,
 - *parcellist*: landmand, der ejer en lille gård med ikke ret meget jord og kun få husdyr
 - *garvermester*: ejer af et garveri, hvor dyreskind tilberedes,
 - *ferm*: dygtig og hurtig til sit arbejde
 - *tuberkuløst*: ved slaget er opstået en svulst, en tuberkel, i vævet
 - *amputation*: afskæring af en legemsdel
 - *heroisk*: heltemodig
 - *heroisme*: heltemod
 - *9. april*: denne dag i 1940 under 2. verdenskrig besatte Tyskland Danmark
 - *jordfar*: en grinagtig betegnelse for en mand, der lever af sin kones indtægter
 - *teologisk attestats*: teologisk embedseksamen
 - "præsteeksamen"
 - *Nykøbing cathedralskole*: Nykøbing gymnasium
 - *1 pund*: ½ kilo
 - *te-skaelæggene*: blomster af kodriverfamilien
 - *snippen ved hovedrenden*: den yderste ende af marken ved en lille kanal
 - *hvashed*: skarp tunge
 - *snarhed*: raphed
 - *tunghøre kone*: halvdøve kone
 - *skarp i sin dom*: dømte hårdt
 - *sort i sit syn*: pessimist
 - *Lise*: Kaj Munks kone
 - *koldbrand*: sygelig hendøen af en legemsdel forårsaget af manglende blodtilførsel
 - *Viggo*: ringer og graver ved Vedersø Kirke.

- Eleverne arbejder i små grupper med Prædiken på 6. søndag efter påske, som de har læst.
 - Hvad handler prædikenen om?
 - Hvilke personer bliver nævnt og hvordan?
 - Hvad tror I var meningen med en sådan prædiken?
- Eleverne præsenteres derefter for Bilag 1 og Bilag 2, som de bedes læse.

Bilag 1

Der er tale om et uddrag fra Kaj Munk egne erindringer: *Foråret så sagte kommer* fra 1942. Indledning: Kaj Munk fødtes i Maribo den 13. januar 1898 som søn af garvermesterparret Mathilde og Carl Emanuel Petersen. Faderen døde allerede i august året efter (1899) og moderen i oktober 1903.

Fra tiden med Mathilde som alene-mor husker Kaj Munk en del. Efter erindringerne bl.a. aftenbønnen:

"Og så skal man i seng og er næsten for søvndrukken til aftenbønnen, som mor beder med en, men klarer dog at holde sig vågen til slutningen, da man selv skal sige det vigtigste: Godnat, far, og godnat, kære Gud og Jesus og alle små engle."

Fra moderens begravelse den 28. oktober 1903 fortæller han:

"Da følget stod omkring graven efter jordpåkastelsen, skete der noget. En lille, uanseelig, bondeklædt kone, der trak noget på det ene ben, trådte ud fra sin plads i baggrunden og gjorde sig til hovedperson. Med en stemme, der skingrede lidt af nervøsitet, begyndte hun at tiltale de let chokerede købstadsmennesker: "Ja, jeg er jo Mathildes kusine, og min mand og jeg har talt med hende om at tage Kaj, hvis der skulle blive brug for det." Det var der ingen, der svarede noget på, og nu blev lille tante Marie rød i kinderne: "Det er altså vort tilbud, og hvis I tager imod det, kan I jo bare sende ham ud til os. Men det må være snart. For vi vil have orden på sagerne." Så blev der stille igen. Ikke en stemme lød, undtagen fra den friske grav. Den sagde tak. Men den var der ingen, der hørte. Nogen tænkte vel på, at de ingen adkomst havde til at svare, og nogle tænkte vel på de 2000 i bankbogen.

Omsider fik man dog taget sig sammen til at svare Nå og Ja og Det er jo godt. Men da tante Marie så lod sig forlyde med, at fik hun barnet, var det rimeligt, at hun også fik lidt klæder og sengetøj til det af dødsboet, var man atter på vagt og svarede hende med den oplysning, at det kunne hun jo købe på auktionen. Så alt, hvad jeg fik i arv fra mine forældres hjem, var min dåbskjole, en kaffedug og Gud. De tre ting ejer jeg endnu."

Efter moderens død fik drengen ophold hos Mathildes søster Helga og svoger Jacob Wael i Maribo. Nogen tid tilbragte han også hos Mathildes søster, tante Marie, i Skørringe på Nordfalster. Den 20. november 1903 fik han sit ny barndomshjem hos moderens kusine Marie og hendes mand, parcellist Peter Munk i Opager 10-12 kilometer sydvest for Maribo.

"Hvor var de dog forskellige, de to små mennesker. De lignede ikke hinanden i noget som helst undtagen i legemsstørrelse. Han husmandssøn. Sund og rask, lystig og overfladisk, ødsel med løfter som en aprilsol, hurtig i arbejde og hurtig til at blive træt af arbejdet, hurtig til vrede, hurtig til glemsomhed ... Varmhjertet. Glad for dyr, glad for børn. Og hun. Gårdmandsdatter. Syg allerede fra 9-års-alderen. (Marie havde slået sit ben ved at springe op ad et skab. Det blev til, hvad man dengang kaldte benedder. Dermed var hun for livstid sat uden for det, nogle kalder livet ...). Hun var pålidelig som Karlsvognen; med mere sind end hjerte, sej, udholdende i arbejde, langsom til vrede, men uden evne til tilgivelse. Vant til at skulle bære sin egen byrde og sættende en ære i at kunne det. Nøjsom. Fuld af foragt for dem, der forlangte noget af livet. Med sans for naturen, men, som så ofte med trætte mennesker, uden egentlig følelse for børn ...

Det begyndte ikke godt med tante Marie og mig. Hun fandt på noget så aldeles urimeligt, som at jeg skulle sige mor til hende. Mor var jo i himlen – bare et lille stykke borte. Hvor kunne jeg så gå hen og kalde et andet menneske for mor? Disputten mellem os var hård og holdt sig en god måneds tid. Men juleaften stod der pludselig en engel i stuen så skinnende som den for hyrderne på marken. Ja, så man meget nøje til, kunne man måske nok opdage, at det egentlig var et grantræ, oversået med lys, og man vidste vel også nok, at det var tante Marie, der var ophavsmanden til det prægtige syn. Men det var som en engel at se til, som en hærskare af engle var det. Overvældet af synet vendte man sig og hviskede: "Når du har pyntet sådan et træ til mig, tante Marie, så vil jeg også kalde dig mor ...

Tante – altså mor, hun var også god ved mig. Især hvis jeg var syg. Så varmede hun uldtæppe på kakkelovnen og svøbte mig ind, og jeg blev puttet til sengs og havde det rart. Jeg lå i stuen i den værste vinter. De andre to lå i sovekamret. Ja, for nu var der kommen sovekammer mod øst ved, at et stykke af kostalden var taget ind. Senere fik jeg stillet min lille seng derop og kunne ligge og høre alle lydene fra køerne, når de brummede, og når de klirrede med jernet om halsene. Om morgenen var den nye mor også så flink, løftede mig op og bar mig ind til påklædning ved kakkelovnen.

Da jeg var en 11 år gammel, brød mors syge ben op igen, og denne gang slap hun næppe for at få det sat af, mente man. Men mor havde fundet stabslæge v. Harten, der sagdes hellere at ville se folk som lig end som krøblinge. Ikke, at han tog med fløjls hænder på patienterne. Mor fortalte, at han kunne komme og stå bøjet over det brændende og væskende ben og pludselig jage en kniv i det med udbruddet: "Nu er det dér! Nu er det dér!" Hun bed de frygtelige smerter i sig, for hun var fuld af tillid til manden og betragtede det som uden for al tvivl, at det var Gud, der havde ført hende netop til ham. Stabslægen skuffede da heller ikke mors tro. Ved hårdhændede operationer

reddede han benet, som efterhånden ikke mere var et ben af kød og knokkel, men et ben af bruske med lægte huller så dybe, at man kunne stikke en tommelfinger et stykke derind. Mor var grænseløst taknemmelig, og til hver mortensdag sendte hun ham to fede ænder lige til hans død over 20 år senere ...

Far havde det ud af sit gode sind, at han gerne ville gøre andre glade. Lørdag aften slog han stort ud og sagde: I morgen kører vi i kirke. Så måtte vi have bud til en nabo og sikre os, når gudstjenesten var, kl. 10 eller 2. Mor og jeg ville gerne køre i kirke, både for kirkegangens skyld, og fordi det var flot at komme kørende. Så han gjorde os virkelig glade. Men når så søndag morgen oprandt, gad han ikke. Han skulle skifte tøj, og han skulle spænde for, og han var for øvrigt også genert i kirken, gled altid ind på bageste stol, mens mor ville i højden; for det første var hun begyndt at blive alvorlig tunghør, og for det andet var hun fra Hellebankegård. Mor og jeg blev jo skuffede, og det nedbrød voldsomt respekten for far, at jeg syntes, jeg ikke ret kunne stole på ham ...

Mors ord var guld. Va jæ hår savt, stoer jæ væ. (Hvad jeg har sagt, står jeg ved). Var hun til bys, vidste jeg, hun altid havde et kræmmerhus med hjem til mig. Var hun til bryllup eller begravelse, havde hun altid stukket en bid kransekage til sig og bragte mig den gemt i sit lommeværklæde. Hun har gjort det til mit livs stolthed selv at prøve at være ordholdende og ikke regne løgnere og svingere for noget.

Hvordan det nu end havde været fra starten af, det kan ikke nægtes, at det blev mor og mig, der groede sammen. Jeg har mange gange haft ondt af det for far, ja, rent ud lidt samvittighedskval, fordi jeg "holdt nok af ham", har gjort alle mulige krampagtige forsøg på at "forbedre mig", uden at der er kommet stort ud af det. Egentlig har jeg slet ikke lyst til at komme ind på dette kapitel, ja, er i tvivl om, hvorvidt jeg af hensyn til de to tavse grave på Landet Kirkegård har ret til at offentliggøre disse intime forhold. Hvorfor lader jeg da ikke være? Jeg er bange for at fortegne min barndom, give udtryk af noget alt for ubrudt lyst.

Mor gjorde sig skyldig i en synd mod far, derved at hun al for tidlig gjorde mig, barnet, til sin fortrolige. Så længe det var muligt, prøvede hun at holde mig udenfor, når far og hun stødte sammen, men i så lille et hjem var det ikke nemt at undgå, at jeg blev opmærksom på, at der var noget i vejen. Far havde det med hidsighed, han bruste fossende op, og så var det ovre; men mor havde det med at bide det i sig; i dagevis kunne hun gå og være tavs. Og en fornærmelse glemte hun aldrig. Af Skriften vidste hun, hun skulle tilgive, og den sag ordnede hun på følgende praktiske måde: havde fx en kvindelig slægtning krænket hende, erklærede hun: "Jeg kan godt tilgive hende, men jeg vil ikke have noget at gøre med hende mere." –

I 1914 bestod Kaj Munk realeksamen i Maribo. I hjemmet i Opager kom det måske som en overraskelse, at han efter bestået eksamen, ikke kunne fortsætte på realskolen, hvor han havde gået i 3 år. I langt størstedelen af sit unge liv havde han gået i skole og terpet lektier.

"Lad det være nok med lektieterperi nu. Lad mig blive journalist, mor! lad mig prøve, om jeg ikke kan få en begynderstilling ved Nakskov Tidende. Mor så på mig. Skrive i bladene! hendes stemme dirrede af foragt. Jæ trodhe, vi i`gan`hue bestemt, du ska vare student; så er der junne mer å snakke om. (Jeg troede, vi engang havde bestemt, du skal være student; så er der jo ikke mer at snakke om)."

Kaj Munk blev student i 1917.

"Jeg havde ladet mig indskrive ved det teologiske fakultet. Til mine forestillinger om, at det ikke var præst, jeg skulle være, havde mor afvisende svaret: Det kan du selv bestemme, når den tid kommer. Men din eksamen skal du have, for ellers kan du ikke selv bestemme det, når den tid kommer. Og deri havde hun umiskendelig ret."

Bilag 2, digt. Nutidig retskrivning

- **Hvis mor døde nu!**

Din gravskrift skal i marmorskrud

på stenen stå i stjernesvær:

"Hvis kærlighed er Almagts Gud,

da ligger Almagt jordet her."

(Skrevet af Kaj Munk i 1917. *Med Sol og megen Glæde*, 1942).

Arbejdsopgaver til Prædiken på 6. søndag efter påske:

1. Læs i Det Nye Testamente, Johannes 15,26 – 16, 4, som er den bibeltekst, der ligger til grund for Kaj Munks prædiken. Find de ord i bibelteksten, som særligt er fremdraget i prædiken.

- _____ Eleverne kan eventuelt finde teksten på nettet:

<http://www.bibelselskabet.dk/BrugBibelen/BibelenOnline.aspx>

- [Ellers er det denne:](#)

v26 Når Talsmanden kommer, som jeg vil sende til jer fra Faderen, sandhedens ånd, som udgår fra Faderen, skal han vidne om mig. **v27** Men også I skal vidne, for I har været med mig fra begyndelsen.

v1 Sådan har jeg talt til jer, for at I ikke skal falde fra. **v2** De skal udelukke jer af synagogerne, ja, der kommer en tid, da enhver, som slår jer ihjel, skal mene, at han derved tjener Gud.

v3 Og det skal de gøre, fordi de hverken har kendt Faderen eller mig. **v4** Men sådan har jeg

talt til jer, for at I, når den tid kommer, skal huske på, at jeg har sagt det til jer. Men jeg sagde det ikke til jer fra begyndelsen, fordi jeg var hos jer.

2. Ifølge Kaj Munk er der to måder at vidne om Gud på. Læs afsnittet i begyndelsen af prædiken, der begynder således: *Vi er sat til at vidne om Gud, hver efter sin evne og mulighed ...* Fortæl på hvilke to måder, vi kan vidne om Gud. (Svar: Munden og hænderne)
3. Hvordan vidnede Kaj Munks rigtige mor, Mathilde Petersen, og hans plejemor, Marie Munk, om Gud?
4. Giv et eksempel på, at Marie Munk aldrig glemte det menneske, der havde hjulpet hende i en alvorlig situation. (Marie gav hvert år lægen der reddede hendes ben to ænder)
5. Giv flere eksempler på, at Marie Munk var et viljemenneske. (Hun fik Kaj Munk til at blive præst)
6. Traf Marie Munk beslutninger, som det ikke bekom hende at træffe?
7. Vurdér til sidst ved at citere fra teksten, hvordan Kaj Munk fra prædikestolen i Vedersø Kirke betragter sit barndomshjem i Opagerskov på Lolland.

Arbejdsopgaver til Bilag 1:

1. Ikke langt inde i Bilag 1 fortæller Kaj Munk om moderens, Mathilde Petersens, begravelse den 28. oktober 1903. Den samme dag fyldte Marie Munk 43 år.
 - a) Hvad ville Marie Munk have orden på allerede ved graven?
 - b) Som hvad kan hun have betragtet drengen, Kaj?
2. Drengen tages i pleje af Marie og Peter Munk. Giv eksempler på, hvordan de to mennesker i det hele taget er forskellige. (Vær opmærksom på, at der er fortalt om dem i flere afsnit).

Eksempler: Peter: husmandssøn, sund og rask ...
Marie: gårdmandsdatter. Syg allerede fra 9-års-alderen ...
3. Plejemoderen, Marie Munk, gjorde sig efter bilaget skyldig i en synd mod faderen. Hvori bestod denne synd?
4. Af de to plejeforældre knyttede Kaj Munk sig mest til sin plejemor. Hvis det havde drejet sig om dig, ville du så have gjort det samme?
5. Prædiken på 6. søndag efter påske og Bilag 1 handler stort set om det samme. Giv et par eksempler på, at Kaj Munk i de to tekster fortæller om det samme.

Arbejdsopgaver til Bilag 2:

Gud er den almægtige. Det er han, fordi han kan alt, hvad han vil.

Se her Salmernes Bog 115,3: *Vor Gud, han er i Himlen; alt, hvad han vil, det gør han!*

og Salme 135,6: *Herren gør alt, hvad han vil i Himlene og på Jorden, i Have og alle Verdensdyb.*

Næsten altid sættes Guds almagt i forbindelse med hans kærlighedsvilje.

1. Mellem hvem og moderen Marie Munk kan der sættes lighedstegn i digtet, *Hvis mor døde nu!*
2. Hvordan kan man se at digtet er lyrisk?
3. Almagts Gud (digtet), og Gud den almægtige (Bibelen). Er der forskel på de to begreber? Se ovenstående citater fra Salmernes Bog.

Prædikenen - Sjette Søndag efter Paaske.

I skulle vidne om mig, siger Jesus i Dagens Tekst. Hvor er det dog en udfordrende Tanke, at vi kan vidne om ham! Vi, der er lukket inde i os selv? og dog er vi sat til at vidne om ham. Vi smaa bitte Mennesker skal vidne om Livets store Gud. Kan vi det? lykkes det nogensinde for os? aldrig saadan, at vi selv kan erklære, vi har gjort Fyldest. Skal vi gøre vort Regnskab op, naar vi i det højeste til, at vi har været unyttige Tjenere. Men vi har vel allesammen mødt en eller anden i vort Liv, om hvem vi med Taknemmelighed kan sige, at den blev et Guds Vidne for os. Om saadan et Vidne skal jeg have Lov til at tale til dig, min kære Vedersø Menighed i Dag, da det er første Gang, jeg er sammen med dig her i vort Kirkehus, efter at jeg har været paa Lolland og fly min gamle Mor til Jorde. Vi er sat til at vidne om Gud, hver efter sin Evne og Mulighed, nogle med Munden, andre med Hænderne, andre med begge Dele. At vidne om Gud betyder jo ikke noget dogmatisk; det er ikke begrænset til at holde Prædikener. At vidne om Gud det vil først og fremmest sige, at leve saadan, at Livet bliver dyrebart for andre og det gode i dem styrkes. Staar du ved en Kiste med Taknemmelighedens varme Taarer dryppende fra dine Øjne, da tager du Afsked med en, der har vist dig noget af Gud. Der hvor Tak er, der er ogsaa Gud.

Hvad nu Mor angik, da har hun været et Vidne om Kristi Kærlighed for mig med baade sin Mund og sine Hænder. I ved jo alle, at min Far døde, da jeg var 1 1/2 Aar, og Mor da jeg var 5. Saa lille jeg end var, havde dog denne min første Mor lært mig noget, jeg aldrig siden har glemt, noget, jeg lever mit Liv paa den Dag i Dag: hver Aften inden mine store Barneøjne gled i for Natten, foldede hun sine Hænder over mine, lod mig sige et Vers og slutte med: Godnat, Far, Godnat, Gud og Jesus og alle hellige smaa Engle. Saadan vidste jeg allerede 5 Aar gammel,

at vi Mennesker har hjemme i to Verdenes med alt, hvad der er os dyrebart; histoppe var Far, henede var Mor, og jeg selv vel omtrent ligemeget begge Steder.

Mor døde, og jeg kom ud til hendes Kusine, der levede i barnløst Ægteskab med en Parcellist et Par Mil fra Maribo. Traaden til Evigheden, som min døde Mor havde lagt i mine Smaa Hænder, spandt jeg videre paa. Af mig selv føjede jeg hendes Navn ind i Aftenbønnen: Godnat, Far, Godnat Mor, Godnat, kære Gud og Jesus og alle smaa Engle. — Tante Marie vilde jeg ikke sige Mor til, saadan svigter man da ikke de døde, vel? Men Juleaften blev jeg saa varm om Hjertet, at jeg pludselig udbrød: "Naar du har pyntet saa fint et Træ til mig, vil jeg sandelig ogsaa kalde dig Mor."

Saa havde jeg da atter en Mor. Hvor var hun god ved mig! spinkel og ynkelig var jeg. Kommer nogen af jer nogensinde til Maribo, vil I se paa Tavlen over Garvermester Carl Immanuel Petersen og hans Hustru Mathilde Petersen, hvor fermt Slægten har sørget for, at endnu et lille Navn kunde klemmes ind paa den — inden Aaret var omme, regnede man med. Men min nye Mor hægede saadan om mig, at efter et Par Aar ytrede Dr. Friborg i Rødby: Nu tror jeg skam, han skal lægges til. Hun varmede Uldtæppe paa Kakkellovnen, svøbte mig ind og bar mig i Seng, bar mig næste Morgen tilbage og klædte mig paa ved den bølgebrændelune Kakkellovn. Paa Væggen over os hang Vilh. Becks Billede. Hun læste Verset for mig, og jeg kunde det med det samme:

Brødre og Søstre, vi skilles nu ad,
far nu med Jesus fornøjet og glad,
hver sine lovlige Veje.

Og naar jeg nu tænker tilbage over Kristendommen i mit Barndomshjem, saa staar den netop for mig som med sin indremissionske Farve fornøjet og glad.

Mor holdt mig til den Aftenbøn, min første Mor havde lært mig, hun holdt mig til Søndagsskole og Kirkegang. Men jeg ved aldrig af, hun har truet mig med Gud, husker aldrig, at hun har prædiket for mig, aldrig tvunget mig til nogetsomhelst religiøst. Alt, hvad der havde med Gud at gøre, mindes jeg nu som noget festligt og velsignet, Salmesangen Juleaften med Fars Yndlingssalme i Spidsen: Blomstre som en Rosengaard, Møderne i Missionshuset eller ved den lutherske Mission i Smaahjemmene, hvor jeg Knægt paa 9-10 Aar sad foran hele Menigheden paa en Carlsberg Ølkasse, der, ogsaa den, var blevet omvendt ved Mødet, Kirkegangen i Søndagsmorgensolen mellem de lollandske Agres bugnende Fylde.

Da var det vel nok, som ogsaa Lærkerne tog Del i de saliges Kor: Lovsynger Herren, thi han er god, og hans Miskundhed varer evindeligt.

Og dog kendte Mor ogsaa nok Gud som den strenge Herre. Kun 9 Aar gammel slog hun sit venstre Ben tuberkuløst paa et Skab. Alene Stabslæge v. Hartens Uvilje mod Amputationer bevarede hende fra at blive Krøbling. Hendes Taknemlighed mod ham var grænseløs. I over 20 Aar sendte hun ham hver Mortensaften to fede Ænder, blev trofast ved til hans Død. Benet beholdt hun altsaa, men hvad har det ikke kostet hende af Smerter, af Angst, af Nattevaagen, af spildt Arbejdskraft, og Far og hende af dyre Københavnsrejser og Hospitalsophold! Hun var sikker paa, at "Gud vilde hende noget med den Sygdom." Hvor ofte har hun ikke fortalt mig, at hun takkede Gud for sit syge Ben. Og Mor havde jo Ret. Hun var aldrig blevet den heroiske

Kvinde, hun var, hvis der ikke var blevet kaldt paa hendes Heroisme. Hører du det, du Danmark, der har oplevet 9. April!

Naa, jeg døde altsaa ikke, og saa skulde der ikke pylres om mig, jeg skulde hærdes. Altsaa ud at flytte Køer! ud at luge Roer! Far rystede paa Hovedet, det gik maadeligt, "han duer ikke til andet end til at blive Jordfar," lo han; men Mor slog fast, at havde jeg ikke Krop, saa havde jeg i hvert Fald Hovede, og saa maatte det være Guds Mening, at det skulde bruges. "Han skal læse til Præst," sagde Mor til Lærer Wested. "Det er en lang Vej, Fru Munk; lad ham blive Lærer." "Det er for lidt," faldt Svaret til Læreren fra den lille Kones Hjerter og Mund.

Idéen var Galskab. Min Fædrearv var ikke meget over 1000 Kr., der var langt til Skoler, Parcelliststedet var paa knebent 12 Tønder Land, Mors Helbred højst upaalideligt. Men Mors Ord var alle Dage sikrere end Nationalbankens Underskrift, og Far — ja, det tjener til hans uvisnelige Ære, at han ikke mukkede. Det betød for ham nye lange Aars tidlig op og fodre Heste og af Sted til Mejeriet, lille var han og Armene korte, Spandene tunge og Mælkevognene højere end de er nu, Slid og Gigt og mere Slid og mere Gigt. Har jeg nogensinde hørt et vrantent Ord af ham for det? Næppe.

Og Mor gennemførte det. "Hvad jeg har sagt, det staar ved Magt." Ja, jeg vidste altid, hvor jeg havde hende. Var hun en Tur til Bys, altid havde hun et Par Bolscher med hjem til mig. Var hun til Gilde, stak hun det halve af sin Kransekagering under Dugen og fik den pakket ind i sit Lommetørklæde. Havde hun lovet mig en teologisk Attestats, var hun vel ogsaa Mand for at bjerge os den i Hus.

3 Aar i Maribo Realskole. Op Kl. 6 hver Morgen og gaa til Ryde gennem Christianssædeskovene og med Toget til Maribo. Sent hjem og læse og i Seng og af Sted igen. Sommetider Bud med til Maribo efter en eller anden Købmandssag. Mor op paa Køkkenbordet og Fingrene ind bag Sukkerdaase og Peberbøsse, om der ikke skulde være en 10-øre gemt. "Jeg takker dig, min Fader, at du ikke var rig."

3 Aar i Nykøbing Cathedralskole. Første Opbrud fra Hjemmet. Første svage Fornemmelse af Hjemmets Trofasthed mod den, der er rejst.

6 Aar ved Universitetet. Dyb, dyb Forstaaelse af Lykken ved at have sit Hjem paa Landet. Vinde det ved at undvære det. Vide det som den sikre Baggrund for al Ens Færd. Brev og Pakke hjemmefra hver livskabte Uge. Al Vask og Syning og Stopning, alt nyt Tøj, 1 Pund Smør hver Onsdag, stegte Ænder og Bøf og Klejner og Søsterkage, stundom en Hare eller en Fasan. Altid det bedste til mig. Ikke blot unde mig det, men skaffe sig Tid til at faa det pakket og sendt. Som et urværk. Og Ferierne. Far, der holdt med Ida for Ponyvognen ved Ryde Station, Mor, der ventede hjemme med Bordet festlig dækket, Hjemmet, der laa der og bød velkomment og var sig selv velsignet ligt fra Barneaarene med Heste og Køer, med Hund og Katte, med Pile og Frugttræer, med Korn og Græs, spise og snakke og saa i Seng i de kyske, grove Hørgarnslagener, der duftede af Lollands stærke Jord og Østersøens friske Vind. Du lille straatækte Hus under Kastanierne, hvor har du lært mig at elske alle smaa Hjem i Danmark. For det fine ved dig var vel, at du ikke var noget særligt, at Far og Mor i det store og hele var som alle andre Mennesker. Derfor ved jeg, hvor I kæmper og stræber derinde, hvor I er trofaste mod hinanden og holder af hinanden. Derfor hader jeg Neglelak og Luksuskvinder

og al anden pralende Kræft. Men du, mit lille Barndomshjem, du har lært mig at se det store, ja det største i det smaa.

Saa blev da Kampen ført igennem til Sejr, den teologiske Embedseksamen holdt sit Indtog i Opagerskov. Og Sejren blev en Skuffelse. Jeg valgte min Gerning helt herovre hos jer i Vedersø. Jylland var for Mor og Far et taaget og fjendtligt Begreb. Jyder og Polakker kendte de kun fra Arbejdet med Sukkerroerne, de kunde vel være eet Skrab. Men Eventyret aabnede dog sin Favn for de to smaa Mennesker fra Lolland, paa deres mange Rejser herover lærte de først, at ogsaa Vestjyder er Mennesker, og snart lærte de at holde inderligt af jer, baade for hvad I er i jer selv, og for jeres Trofasthed mod deres Søn. Længe holdt de jo Skansen hos dem selv, passede Bedriften saalænge de overhoveget evnede det. Arbejdet var som altid Mors Lykke. Jeg husker en Aften, jeg kom hjem herovrefra, der lød Sang ude fra Stalden. Vestensolen faldt gyldnende ind over Møddingen og gennem Kostaldsruderne, og se, min gamle, hvidhaarede Mor sad og malkede Koen og sang en Vise af Hjertens Lyst. Men da de ikke kunde mere, blev de glade for Jyllands Jord. Og nu blev det da Mor beskikket at lukke sine Øjne paa den Præstegaard, hun havde kæmpet saa tappert for at vinde til mig, hun fik Lov til at faa Afskedsklappet paa Kinden af den Dreng, hun saa stort havde ofret sin Kærlighed.

Saa stedte jeg hendes Støv til Hvile i Lollands tunge Ler. Det var svært for mig at sende hende bort, det var snart, som døde hun fra mig eengang til; jeg vilde saa gerne haft hendes Grav heruden for Kirkedøren, saa jeg hver Søndag før Gudstjenesten kunde have gaaet hen til den og hvisket en Tak og faaet et Blomstersmil fra den med herind. Men Far var jo rejst i sin hvide Kiste til Landet Sogn for 2 Aar siden. Far og Mor var dybt forskellige, men forlovet var de i 11 Aar og gift i 48 Aar; saa hørte de vel sammen i Døden, som de havde gjort det i Livet.

Men savne hende vil jeg. Hvor vilde jeg dog gerne have beholdt hende bare en Sommer endnu! Kunnet vise hende, at Te-Skaelæggene hjemme fra Snippen ved Hovedrenden staar i Blomst herovre igen i Aar. Nydt godt af hendes lollandske Kerneudtryk og hendes Replikkers Hvashed og Snarhed — for hvor var den gamle, tunghøre Kone slagfærdig! dyrket Tepassiar med hende om Jesus og om Jørgen Hansen! set hende vove sig ud paa Gulvet i en skrøbelig Tagfat med de jublende Børnebørn eller glædet mig over Blinket i hendes klare Øjne, naar hun blev æret ved at der kom Besøg eller Brev til hende, eller hun blev inviteret ud.

For vel var Mor skarp i sin Dom om Mennesker og sort i sit Syn paa Livet og dets Mening og forsagt i sine Udtryk om, hvad hun evnede. Men Hjertet var helt anderledes paa hende. Dær elskede hun at være sammen med Folk, dær hængte hun levende ved Livet, dær gav hun aldrig op. Livlig og snaksom kunde hun være, Træer, Blomster, Fugle, Dyr — hendes Øjne kunde straale ved Synet af dem. Og hvor var hun livfuldt interesseret, det gamle firsaarige Menneske, i alt, hvad vi kom og fortalte hende, naar jeg viste hende mit Jagtudbytte, eller Lise havde Stof til en ny Kjole.

I Februar kom der Koldbrand i det højre Ben. Og nu trængte Mor til at dø, skønt hun slet ikke vilde det. Saa trak jeg da i min Præstekjole, og sammen nød vi Frelserens Legeme og Blod, der styrker til den sidste Rejse. Selv sagde hun Verset fra min Barneaftenbøn:

Bed, o Jesus, bed for mig,

*bed mig ind i Himmerig,
dær at leve, dær at bo,
i en evig Fryd og Ro.
Lad mig altid elske dig,
du, der beder godt for mig!
Gud, vær min Ven, Gud, hør min Bøn,
og det for Jesu Skyld, Amen.*

Saa rykkede Døden frem, den onde hæslige Død, eet Skridt for hver Dag, Lammelse, Bevidstløshed, Syndens Sold skal betales til sidste Hvid; det er trods alt hvad Jesus har gjort for os dog stadig dyrt at være Menneske.

Men endelig, den sidste Trækning om Læberne, et lille Skrig, næsten som et Glædens, et Overraskelsens Skrig; var det saa godt endelig at faa Lov at gaa ind! Og saa var det forbi, det betyder: saa tog det sin Begyndelse, dær, i det andet Rige under Fuglesang og Bøgegrønt og Dugg og Solguld endnu skønnere end i Christianssædehaven en Pinsemorgen, naar hun Kl. 5 havde taget sin Dreng og en Flaske Kaffe med paa en Cykletur derhen, dær, i det Troens Land, hvor det for os, der holder af hinanden, i Jesu Navn hedder: Altid en Sommer endnu.

Og til sidst kun en Tak til jer hjemme paa Lolland og jer her i Vedersø, Tak til hver, der har vist Mor Venlighed, især Tak til Pigerne i Præstegaarden, der altid har taget sig saa kønt af hende, og Tak til Viggo, der lod Klokken ringe, da vi kørte med Kisten, saa vor gamle Kirke fulgte Mor til Dørs ud af Sognet med sin Velsignelse.